

POLITIET
OSLO POLITIDISTRIKT

Samhandlingsveileder mellom politiet og sikkerhetsbransjen.

For å fremme økt service til offentlige myndigheter, næringsvirksomheter, publikum og generell trygghet i samfunnet.

Dette er en oppdatert versjon av den første samhandlingsveilederen fra 25.11.2015. Veilederen har vært evaluert frem til juni 2016. De som har deltatt og aktivt brukt veilederen er Sentrum og Grønland politistasjon, operasjonssentralen, bymiljøetaten og tollvesenet, samt sikkerhetselskapene i Oslo sentrum. I evalueringsperioden har det også vært ulike gjester som har deltatt som observatører på tirsdagsmøtene, blant annet Datatilsynet, NHO, ledere i sikkerhetselskapene, aktører i sikkerhetsbransjen fra andre steder i Norge med mer.

Evalueringen er foretatt av Roger Stubberud (daglig leder Procope) og politiførstebetjent Morten Haukeland (Oslo pd).

Kort fakta om veilederen:

Veilederen er forankret i Oslo politidistrikt ved politimester Hans Sverre Sjøvold og visepolitimester Sveinung Sponheim. For sikkerhetsbransjen er den forankret hos næringsutvalget i sikkerhetsbransjen og fagleder Runar Karlsen i NHO service.

Styringsgruppen har bestått av fagsjef Runar Karlsen (NHO service), adm. direktør Martin Holmen (Securitas), og visepolitimester Sveinung Sponheim (Oslo pd).

Arbeidsgruppen har bestått av prosjektleder Roger Stubberud (Procope), førstebetjent Morten Haukeland (koordinator) og politiadvokat Kai Spurkland (begge fra Oslo pd), risk manager Leif Magnus Holme (Securitas) og adm. direktør Jørn Cato Olsen (Skan-Kontroll).

En rekke medarbeidere i både politiet og sikkerhetsbransjen har bidratt med sine erfaringer og kunnskap. Det har også vært dialog med aktører fra næringslivet for å avstemme veilederen opp mot deres behov og ønsker som bestillere av sikkerhetstjenester.

Innholdsfortegnelse

DEL I. Om veilederen	4
Bakgrunn og målsetning	4
Målet med veilederen	5
Oppbygging av veilederen	5
Krav til deltakerne i sikkerhetsbransjen	6
DEL II. Om aktørene	7
Politiet	7
Politigrader (distinksjoner)	8
Sikkerhetsbransjen	9
Oppdragsgiver/problemeier	9
DEL III. Arbeidsoppgaver og rettslige rammeverk	10
Politiet	10
Sikkerhetsbransjen	10
DEL IIII. Regelverket om informasjonsbehandling.....	12
Politiet	12
Sikkerhetsbransjen	13
Når kan sikkerhetsbransjen gi informasjon til politiet?	14
Hva kan politiet gjøre med informasjon fra sikkerhetsbransjen?	15
DEL V. Arenaer for samhandling	16
Politiets operasjonssentral	16
Operasjonssentralens funksjon	16
Kontakt mellom alarm - og vaktentralene og Operasjonssentralen	17
Kontakt mellom vektere og Operasjonssentralen	18
"Sentrumsmodellen"	19
Vektermøtet	19
Ordensvaktmøtet	21
DEL VI. Praktiske eksempler	22
Sentervektene	22
Hvem har ansvaret for hva?	22
Mindre tyveri.....	22
Sjenerende eller uønsket besøk på senteret	23
Barn og unge som henger på senteret	24
Mistenkelige observasjoner	25
Bymiljøvektene (områdevektene)	25
Hvem har ansvar for hva?	25
Narkotikaomsetning.....	25
Ordensforstyrrelser.....	26
Vold	26
Tigging og lignende.....	27
Annen kriminalitet.....	27
Særlig om adgangsnekt	27
Ordensvakter	28
Hvem har ansvar for hva?	28
Vold og trusler	29
Ordensforstyrrelser.....	30
Påstander om diskriminering.....	30
Narkotika	31
Falsk legitimasjon.....	31
Anmelde vold og trusler mot vektere og ordensvakter?	32

DEL I. Om veilederen

Bakgrunn og målsetning

Arbeidet med veilederen startet høsten 2014, som et samarbeidsprosjekt mellom NHO Service og Oslo politidistrikt. Målet var å utarbeide en praktisk veileder som beskriver hvordan sikkerhetsbransjen og politiet kan samhandle innenfor dagens lovverk. Dette for å bidra til økt forståelse for hverandres oppgaver, rammer og roller, samt rutiner for et godt og effektivt samarbeid.

Etter at veilederen ble tatt i bruk i november 2015 i Oslo har den blitt evaluert fortløpende. Denne versjonen er derfor basert på seks måneders erfaringer og tilbakemeldinger fra brukerne. I praksis har dette medført enkelte endringer i teksten og skjemaene, samt ny tekst som omhandler samarbeid mellom politiets Operasjonsentral og alarm - og vaktentralene til sikkerhetsbransjen.

Et forsterket samarbeid er et overordnet mål for myndighetene. I den gjeldende strategiplanen for norsk politi 2010-2015 er en av kjerneoppgavene å utvikle effektive samhandlingsløsninger med andre aktører og tjenesteytere (POD 2009/10). Dette begrunnes med at samfunnet etterspør stabilitet, trygghet og effektiv kriminalitetsbekjempelse. I tillegg er et økt samarbeid en viktig del av Stortingets ønske om et nærpoliti med god lokalkunnskap og bred kontaktflate mot lokalsamfunn og innbyggere (Innst. 306 S 2014-2015).

For politiet er dette beskrevet i Politiloven og Politilinstruksen. I Politilovens § 1 står det å lese, *”Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig”*. Videre i § 2 står det at politiet skal *”samarbeide med andre myndigheter og organisasjoner tillagt oppgaver som berører politiets virkefelt så langt regler gitt i eller i medhold av lov ikke er til hinder for dette”*.

Vaktvirksomhet er regulert i Lov om vaktvirksomhet og Forskrift om vaktvirksomhet. Som en leverandør av tjenester mot vederlag er det naturlig nok ikke gitt noen tilsvarende føringer til sikkerhetsbransjen. Derimot er oppgavene og tjenestene de som ligger nærmest politiets egne.

Veilederens målgruppe er ledere og operative mannskap i politiet og sikkerhetsbransjen. For ledere er de overordnede spørsmålene som eksempelvis ansvar, lovverk, samhandlingsformer (møteplasser) og informasjonsdeling presentert. For de operative gir veilederen beskrivelser av prosedyrer og rutiner knyttet til reelle problemstillinger.

Veilederen inneholder skjemaer for analyse, anmeldelse og underretning.

Målet med veilederen

Veilederen er et samarbeidsprosjekt mellom Oslo politidistrikt og NHO service. Målet har vært å lage en praktisk veileder for å forebygge kriminalitet, samt bidra til økt service for offentlige myndigheter, næringsliv og publikum.

Hensikten med veilederen er;

- Trekke grensen mellom politiets og sikkerhetsbransjens oppgaver og ansvarsområde.
- Et oppslagsverk med forslag til løsninger og tiltak for økt samhandling.
- Etablere rutiner for et godt og effektivt samarbeid.

Å forebygge kriminalitet er god samfunnsøkonomi. Å samhandle på tvers av virksomheter er således et viktig tiltak. For å dette til er det viktig med kjøreregler og rammer som synliggjør både begrensninger og muligheter. Denne veilederen skal brukes av både politiet og sikkerhetsbransjen for sammen skape et tryggere samfunn.

Oppbygging av veilederen

Veilederen består av tre hoveddeler. Den første delen behandler generelle og overordnede spørsmål om ansvar, oppgaver, samarbeidsformer, møteplasser og informasjonsutveksling. Denne delen er først og fremst skrevet for ledere innen sikkerhetsbransjen og politiet. Den andre delen tar for seg rutiner og fremgangsmåter med utgangspunkt i tre ulike typer vektertjenester, sentervektene, bymiljøvektene (områdevektene) og ordensvakter. Andre vekter - og sikkerhetstjenester er ikke beskrevet spesielt. Faggruppen har vurdert at kontaktflaten med politiet er størst for de valgte vektertjenestene. Den tredje delen redegjør for hvordan skjemaene skal forstås og benyttes. I tillegg er det utarbeidet et analyseskjema til bruk i samhandlingsmøtene mellom politiet og sikkerhetsbransjen.

En veileder er ikke uttømmende og vil derfor ikke kunne gi svar på alle typer hendelser og spørsmål. Det som er beskrevet er fremgangsmåter som politiet og sikkerhetsbransjen er enige om at er hensiktsmessige i normaltilfeller. Fremgangsmåtene vil ikke være egnet i enhver situasjon, og både politiet og vektere må derfor gjøre selvstendige vurderinger av hva som er den beste håndteringen av hver enkelt situasjon.

Veilederen forutsetter at man har grunnleggende kunnskap om de rettslige rammebetingelsene som gjelder for henholdsvis vektere og politifolk. De nærmere vilkårene for tiltak er derfor bare stikkordsmessig beskrevet i veilederen.

Krav til deltakerne i sikkerhetsbransjen

Veilederen stiller krav til de aktørene i sikkerhetsbransjen som ønsker å bruke denne. Dette er gjort for å sikre seg at de aktørene som er med på samhandlingsmøtene oppfyller de lovmessige kravene til et godkjent sikkerhetsselskap.

Samarbeidsavtalen gir tydelig føringer på hvilke krav som politiet stiller til det enkelte selskap som ønsker å bli med på samhandlingsveilederen. Det vises derfor til denne for mer utfyllende informasjon. Kravene for deltakelse er følgende:

- Selskapet må være godkjent og oppfylle de kravene som myndighetene stiller i lov om vaktvirksomhet og forskrift for vaktvirksomhet (gjelder alle nivåer).
- Selskapet må ha et kontaktpunkt (telefon/mail) som ved varsling vil kunne respondere 24/7, eller innen avtalt tid.
- Selskapet bør stille opp med personer med beslutningsmyndighet på samhandlingsmøtene. I praksis vil dette være de(n) med lederansvar for vekterne eller ordensvaktene i det aktuelle området/region møtene vedrører. Det bør ikke være mer en maks to personer fra hvert selskap på møtene.
- Selskapene bør kartlegge, identifisere og analysere utfordringene de ønsker å drøfte med politiet (og andre i bransjen) på samhandlingsmøtene. Det er utarbeidet et analyseskjema som skal benyttes av deltakerne. Skjemaet skal sendes til politiets kontaktpunkt hver mandag innen klokken 12.00 (kryptert).

DEL II. Om aktørene

Politiet

Politiet i Norge har over 16 000 ansatte med et budsjett på 14,89 milliarder kroner (Tildelingsbrev Politidirektoratet 2016). Det er en pågående omorganiseringsprosess (i første fase nærpolitireformen) i politiet. Fra 1. januar 2016 har antallet politidistrikt gått fra 27 til 12 (se kart).

Regjeringen skriver følgende om målet med politireformen¹:

- Et synlig og tilgjengelig politi.
- Det skal bli flere tjenestesteder enn anslaget til Politianalysen på ca. 210
- Krav om responstid ved ekstraordinære hendelser.
- 95 prosent av alle anrop til 112 skal være besvart innen 20 sekunder.
- Tjenestestedene skal ha fleksible åpningstider som gjør det mulig å få utført tjenester hos politiet utenfor kontortid, minst en dag i uken.
- Minst 90 % av innbyggerne i hvert distrikt har maksimalt 45 minutters kjøretid til nærmeste lensmannskontor eller politistasjon

¹ https://www.regjeringen.no/contentassets/c41e176a6d564304b01eaf09a79f8758/faktaark_politireform.pdf

- Nettløsninger for publikum.
- Mer mobil teknologi.
- Færre og mer robuste politidistrikt
- Forebygging, etterforskning og operativ polititjeneste styrkes.
- Større operasjonssentraler – bedre betjening.
- Tett og nært samarbeid med kommunene
- Bredere rednings- og beredskapssamarbeid.
- Det skal legges vekt på lederrekruttering, lederutdanning og ledelse i alle ledd av politiorganisasjonen.

Oslo politidistrikt er som ledd i denne reformen slått sammen med Asker & Bærum politidistrikt. Det er forventet at det nye politidistriktets endelige organisering vil være klart i løpet av 2016-17.

Mer informasjon om politiet og reformen finnes på www.politiet.no

Politigrader (distinksjoner)

Her er distinksjonene som brukes av polititjenestepersoner i norsk politi, hvor betjent 1 er laveste grad. Om to tjenestepersoner har samme grad praktiseres som regel ”eldstemannsprinsippet”. Førstebetjent og oppover er lederstillinger.

Stasjonssjef
Lensmann

Overbetjent

Førstebetjent

Betjent 3

Betjent 2

Betjent 1

Sikkerhetsbransjen

Sikkerhetsbransjen har samlet en omsetning på 10 milliarder kroner årlig. De siste ti år har veksten ligget på seks til åtte prosent i året. De største selskapene for over 80% av markedet.

I 2014 var det 256 godkjente vakt- og sikkerhetselskaper med over 8000 ansatte.

En sentral liste over de godkjente selskapene finnes ikke i dag. Det enkelte politidistrikt må derfor

kontaktes der hvor sikkerhetselskapet har registrert kontoradresse. Politidirektoratet har begynt et arbeid med å sentralisere både godkjenning og registre. Dette forventes å være klart i 2018.

De fleste store selskapene i sikkerhetsbransjen er medlemmer i NHO service. Oppdatert informasjon om bransjen og medlemsbedriftene finnes på www.nhoservice.no

Oppdragsgiver/problemeier

Sikkerhetsbransjen arbeider for en rekke oppdragsgivere, både private og offentlige virksomheter. Alle oppdrag er knyttet til en skriftlig kontrakt som beskriver oppdraget, tjenestene, databehandleravtalen, pris med mer.

For å lykkes med å forebygge uønskede hendelser og skape endring har oppdragsgiver som problemeier et stort ansvar. I henhold til HMS- forskriften (helse, miljø og sikkerhet) er det klart definert at dette innebærer å identifisere, analysere og iverksette tiltak mot problemer og trusler som skjer i eller mot virksomheten, egne eiendommer og objekter.

Ved brudd på regelverket kan myndighetene gi pålegg om å rette opp forholdet innen en viss frist. Hvis pålegget ikke etterkommes innen fristen, kan bedriften bli ilagt dagbøter som løper til pålegget er oppfylt. I alvorlige tilfeller kan det også bli snakk om politianmeldelse (www.arbeidstilsynet.no).

DEL III. Arbeidsoppgaver og rettslige rammeverk

Politiet

Politiet har et mangfold av oppgaver som er beskrevet i Politiloven § 1 og § 2. De viktigste politioppgavene er:

- Beskytte person, eiendom, fellesgoder og lovlig virksomhet.
- Opprettholde den offentlige orden og sikkerhet.
- Forebygge, avdekke, stanse og forfølge kriminalitet.
- Yte befolkningen hjelp og tjenester i faresituasjoner

Politiet er en del av samfunnets maktapparat – og er en av få yrkesgrupper som lovlig kan utøve makt og myndighet mot andre.

Politiets virksomhet er nøye lovregulert. Hvilke rettigheter og plikter politiet har er beskrevet i mange forskjellige lover. De to mest sentrale lovene er Politiloven og Straffeprosessloven. Disse lovene beskriver blant annet når politiet kan gripe inn og på hvilken måte inngrep skal skje.

Sikkerhetsbransjen

Vektene og sikkerhetsbransjen omfatter svært ulike tjenester og oppgaver innenfor området service og sikkerhet. Vektene vil være engasjert av en oppdragsgiver (problemeier) for å ivareta nærmere bestemte oppgaver, eksempelvis vakt hold. Den enkelte vektens oppgaver og ansvarsområde vil derfor avhenge av avtalen med oppdragsgiver.

Vektens rettigheter og plikter er i begrenset grad lovregulert. Vaktvirksomhetsloven gir regler om formelle krav til vektene og vakt selskaper, men sier lite om hvilke rettigheter og plikter vektene har i sitt daglige arbeid. Hva vektene kan bestemme og gi pålegg om – og når vektene kan bruke fysisk makt kan være vanskelig å få oversikt over.

Det finnes ingen særlovgivning for vekter, slik det gjør for politiet. Vekteres grunnlag for å utøve makt og myndighet er summen av ulike generelle regler som gir enhver en viss adgang til å utøve makt og myndighet over andre. Dette er i hovedsak reglene om:

- Nødverge.
- Nødrett.
- Sivil pågripelse
- Eierrådighet og selvtekt.
- Samtykke/avtale

Nødverge er regulert i straffeloven (strl) § 18 og innebærer en rett til å begå en ellers ulovlig handling for å avverge et rettstridig angrep mot personer eller materielle verdier.

Nødvergehandlingen må ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å avverge angrepet og må være forsvarlig etter en vurdering av hvor farlig angrepet er, hva slags interesse angrepet krenker, og angriperens skyld.

Nødrett er regulert i strl. § 17 og innebærer en rett til å foreta en ellers straffbar handling hvis det er nødvendig for å redde liv, helse, eiendom eller en annen interesse fra en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte. Nødrett er bare tillatt hvis skaden som truer er langt større enn skaderisikoen ved handlingen. Det kreves ikke at det foreligger et rettstridig angrep eller en annen ulovlig handling.

Sivil pågripelse er regulert i straffeprosessloven (strl.) § 176 jf. §§ 171 flg. Sivil pågripelse innebærer at enhver kan pågripe en person som treffes på eller forfølges på fersk gjerning eller ferske spor. Det er et vilkår at personen med skjellig grunn kan mistenkes for en straffbar handling med mer enn seks måneders strafferamme. Det må også foreligge enten unndragelsesfare, bevisforspillelsesfare eller gjentakelsesfare. Pågripelse må videre være forholdsmessig etter en totalvurdering av fordeler og ulemper. Pågripelsen skal foretas så skånsomt som forholdene tillater og personen skal straks overgis til politiet.

Eierrådighet er eier – eller den som opptre på vegne av eier - sin rett til å bestemme over egen eiendom. Eierrådigheten gir en viss rett til å bestemme hvem som får tilgang til eiendommen, og vil variere med typen eiendom. Hvis eierrådigheten ikke respekteres har en vekter – som representant for eier - rett til å bruke en viss grad av fysisk makt for å gjenopprette lovlig tilstand. I praksis vil det si å fjerne personer eller gjenstander fra eiendommen. Dette kalles lovlig selvtekt.

Selvtekt kan bare brukes hvis det ville være urimelig å måtte vente på myndighetenes (politiets) bistand. Makt mot person kan bare brukes når rettskrenkelsen er åpenbar, og må ikke gå lenger enn forsvarlig. Selvtekt er regulert i strl. § 19.

Samtykke eller avtale kan gi grunnlag for handlinger som eller ville krevd en lovhjemmel. Eksempelvis kan en person samtykke til visitasjon eller gjennomgang av bagasje som vilkår for å komme inn på en konsert eller et idrettsarrangement. Et samtykke vil bare være gyldig hvis det er

fritt, informert og veloverveid. Barn, ruspåvirkede og ustabile personer kan i liten grad gi bindende samtykke.

DEL III. Regelverket om informasjonsbehandling

En effektiv samhandling er avhengig av at partene kan dele informasjon, men evalueringen av prosjektet har vist at dagens lovverk gir klare begrensninger for dette. Regelverket om innhenting lagring og videreformidling av informasjon er omfattende – og reglene er ulike for politiet og sikkerhetsbransjen. Den største utfordringen for informasjonsdelingen er sikkerhetsbransjens manglende konsesjon for å motta og behandle sensitive personopplysninger fra politiet – selv om politiet har hjemmel for å utlevere slik informasjon for å kunne forebygge og avverge straffbare handlinger. I evalueringen har dette skapt stor frustrasjon blant partene. Først og fremst opplever sikkerhetsbransjen det som lite hensiktsmessig å gi politiet informasjon – når lite eller ingen informasjon kommer tilbake. For politiet er frustrasjonen tilsvarende – deres samhandlingspartner kan ikke motta eller behandle relevant og viktig informasjon. For å oppnå målet om effektiv samhandling er det derfor av stor betydning at politiet og sikkerhetsbransjen synliggjør problemstillingen for aktuelle myndigheter og politisk ledelse.

Det bør parallelt arbeides med å se på mulighetene for å søke konsesjon fra Datatilsynet. En søknad som er tydelig og som setter klare rammer for når, hvem og hvordan informasjonsutvekslingen skal skje.

Politiet

Politiregisterloven² regulerer politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger. Den gjelder også ved innsamling og bruk av personinformasjon i tidlige faser før det besluttes om informasjon skal registreres. En stor del av opplysningene politiet behandler må betraktes som sensitive, både for politiet selv og de personer opplysningene gjelder. Hovedregelen er derfor at enhver som er ansatt i, eller utfører tjeneste eller arbeid for politiet eller påtalemyndigheten, er underlagt taushetsplikt, jf. politiregisterloven § 23.

Foto: Sven Martin Bjelland

² Lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven)

Politiet har adgang til å dele opplysninger når situasjonen krever det. Når politiet kan eller skal dele opplysninger, er uttrykkelig regulert i politiregisterloven kapittel 5 og 6, med tilhørende forskrift kapittel 9 og 10.³

Hovedregelen er at politiet kan utlevere opplysninger dersom det er adgang til det etter reglene om taushetsplikt dvs. at vilkårene for å gjøre unntak fra taushetsplikten er oppfylt. For ikke-verifiserte opplysninger gjelder særlige regler for utlevering, jf. politiregisterloven § 20.

Politiet kan også gi ut informasjon til bl.a. vaktelskaper når det er nødvendig for å fremme mottakerens oppgaver etter lov eller for å hindre at virksomheten blir utøvet på en uforsvarlig måte (pregl § 31 og pregf § 9-7 første ledd nr. 6). Ved vurderingen skal det legges vekt på om mottakeren ved å få opplysningene vil settes i stand til å utføre en riktigere eller mer velbegrunnet avgjørelse. Et eksempel her kan være at politiet besitter informasjon om at en sentral ansatt i et vaktelskap har et rusproblem.

Før politiet utleverer informasjon skal det vurderes om utlevering er nødvendig for å oppfylle formålet, herunder om det er forholdsmessig målt mot hva som oppnås (pregf kap. 4). Her må hvert enkelt tilfelle vurderes individuelt. Utleveringen skal som hovedregel være skriftlig, jf. pregf § 11-3. Dersom opplysninger overføres elektronisk ved hjelp av eksempelvis e-post, skal opplysningen krypteres eller sikres på annen måte når konfidensialitet er nødvendig.

Under evalueringen ble det klart at informasjonsutvekslingen i dag i stor grad skjer muntlig. Grunnet tidligere beskrevet lovverk er det ingen skriftlig informasjon som elektronisk sendes fra politiet og ut til sikkerhetsbransjen. Informasjonsutvekslingen har skjedd på følgende arenaer:

- Ukemøtene på Sentrum politistasjon.
- Gjennom daglig kontakt mellom politi og vektere på gata/senter.
- På felles arrangement og tilstelninger.
- Ved spesielle hendelser.

Sikkerhetsbransjen

Informasjonshåndtering i sikkerhetsbransjen er hovedsakelig regulert i personopplysningsloven.⁴ Denne loven regulerer all behandling av personopplysninger, både i privat og offentlig sektor, forutsatt at det benyttes elektroniske hjelpemidler eller at opplysningene skal inngå i et register. Politiet som behandler av strafferettslige saker er unntatt loven.

³ Forskrift om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterforskriften)

⁴ Personopplysning er en opplysning eller vurdering som kan knyttes til deg som enkeltperson, slik som for eksempel navn, adresse, telefonnummer, e-postadresse, IP-adresse, bilnummer, bilder, fingeravtrykk, irismønster, hodeform (for ansiktsgjenkjenning) og fødselsnummer (både fødselsdato og personnummer). Sensitive personopplysninger er opplysninger om rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning, at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling, helseforhold, seksuelle forhold eller medlemskap i fagforeninger. Kilde www.datatilsynet.no

For behandling av sensitive personopplysninger er det et tilleggskrav i loven, nemlig konsesjon (tillatelse) fra Datatilsynet. Det følger også skjerpede krav til rettslig grunnlag for behandling av sensitive data jfr § 9.

Sikkerhetsbransjen har for mange av sine kunder overtatt deler av ansvaret for å behandle personopplysninger – da regulert gjennom en databehandleravtale jfr personopplysningsloven § 13, jf. § 15. En databehandleravtale kan være en frittstående avtale mellom partene, eller en integrert del av annet avtaleverk. En databehandler kan ikke behandle personopplysninger på en annen måte enn det som er skriftlig avtalt med den behandlingsansvarlige.

Informasjon *som ikke er taushetsbelagt* kan politiet fritt gi videre til sikkerhetsbransjen. Dette er opplysninger som **kan benyttes** av sikkerhetsselskapene uten konsesjon/tillatelse fra Datatilsynet.

Sikkerhetsbransjen har *ikke konsesjon* til å behandle sensitive personopplysninger gitt av politiet – selv om politiet har hjemmel til dette. Dette er en situasjon som bidrar til å svekke samfunnets muligheter til å både avverge og oppklare lovbrudd. Under evalueringen har det vært flere hendelser hvor politiet har hatt informasjon om aktive kriminelle nettverk (bilde og kjøretøy), uten å kunne sende fra seg denne type informasjon eksempelvis til alarm og vaktentraler i utsatte områder. Noe som har gjort det vanskelig å forebygge og avverge forventet kriminalitet.

Når kan sikkerhetsbransjen gi informasjon til politiet?

Det er generelt få begrensninger omkring når sikkerhetsbransjen kan gi opplysninger til politiet. Men det er samtidig viktig å presisere at sikkerhetsbransjen håndterer sikkerhetsgradert informasjon for en del kunder, samt har oppdrag på objekter (eks vakthold på legevakt) hvor det er lovpålagt taushetsplikt.

Politiet kan i en del tilfeller skaffe seg informasjon gjennom beslag og utleveringspålegg etter straffeprosessloven. Dette krever at bestemte vilkår er oppfylt og skal normalt besluttes eller overprøves av retten.

Hva kan politiet gjøre med informasjon fra sikkerhetsbransjen?

Politiet vil ha et stort behov og nytte av informasjon fra sikkerhetsbransjen innenfor:

- Etterforskning av straffesaker
- Etterretning/underretning om konkrete hendelser og observasjoner
- Analyse, endringer i trender og trusselbildet

Problemorientert tilnærming og etterretningsdoktrinen er metode- og strategivalget til norsk politi.⁵ I disse metodene er samhandling med andre aktører et av kjerneområdene (Politiets strategi 2010-2015). Dette for å kunne oppnå målet om en analytisk og aktiv arbeidsform – for best mulig utnyttelse av politiets ressurser.

⁵ https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2722.pdf

DEL V. Arenaer for samhandling

Politiets operasjonssentral

Operasjonssentralen i et politidistrikt er et sentralt kontaktpunkt mot sikkerhetsbransjen.

Det er derfor viktig å etablere gode rutiner for samhandling mellom Operasjonssentralen og forskjellige funksjoner i sikkerhetsbransjen, spesielt alarm- og vaktentralene.

Operasjonssentralens funksjon

Operasjonssentralen mottar alle nødmeldinger som blir ringt inn på 112 eller andre offisielle kommunikasjonskanaler til politiet. Operasjonssentralen vurderer, prioriterer og iverksetter nødvendig politiinnsats i tillegg til å varsle andre etater og samarbeidspartnere.

Det er Operasjonssentralen som koordinerer og prioriterer politiets innsatspatruljer.

På Operasjonssentralen i Oslo jobber det ansatte i fire forskjellige funksjoner. Dette er:

- **Ekspedienter**
Svarer 112 nødtelefoner og setter videre alle anrop som ikke er feil eller misbruk av 112.
- **Sivile operatører**
Svarer og håndterer telefoner fra sikkerhetsbransjen i forbindelse med identitetssjekk.
- **Politi operatører**
Håndterer alle reelle nødtelefoner. Svarer og håndterer telefoner fra sikkerhetsbransjen på en linje for tidskritiske varslinger - og en linje for ikke tidskritiske varslinger.
- **Operasjonsleder**
Leder operasjonssentralen i tillegg til å være øverste leder for alle mannskaper som jobber ute på patrulje. Har delegert myndighet fra politimester.

Når en eller flere politipatruljer er tildelt et oppdrag så skal det utpekes en leder for innsatsen. Dette kan være eldste politibetjent på stedet, divisjonsleder (politiførstebetjent) i politikretsen eller innsatsleder (politioverbetjent).

Kontakt mellom alarm – og vaktentralene og Operasjonssentralen

Det gjennomføres regelmessige samarbeidsmøter mellom de største alarm- og vaktentraler i sikkerhetsbransjen og Operasjonssentralen i Oslo.

Hensikten er å utveksle kontaktinformasjon og avklare forventninger. Møtene gir også ledere på alarm- og vaktentralene i sikkerhetsbransjen et kontaktpunkt til Operasjonssentralen. Det er dette kontaktpunktet som skal benyttes dersom selskapene i sikkerhetsbransjen har spørsmål eller andre utfordringer i forhold til samarbeid med Operasjonssentralen eller omvendt. Eksempelvis i når det har vært hendelser som ansatte på en alarmsentral mener Operasjonssentralen har håndtert en alarm eller varsling på en feil måte.

Når feil, misforståelse eller kunnskapshull er avdekket er det viktig at denne informasjonen tilkommer alle på de involverte sentralene og at nødvendige endringer eller opplæring gjennomføres.

Eksempelvis har Operasjonssentralen i Oslo 20 telefonlinjer med forskjellig prioritet som rutes til forskjellige funksjoner. Tre av linjene er forbeholdt sikkerhetsbransjen. I tillegg er politiets nødnummer 112 alltid aktuelt for sentraler og vektere i Oslo. Det er derfor viktig at operatørene på alarm- og vaktentralene har riktig forståelse for når de forskjellige linjene skal benyttes.

Alarm- og vaktentraler i sikkerhetsbransjen **skal** benytte tre forskjellige linjer til Operasjonssentralen:

Linje	Navn på linje:	Bruksområde:
1	Alarm	<ul style="list-style-type: none"> - Bekreftede ran eller utløste alarmer fra nivå 1 objekt. - Utløst alarm fra bolig med kvalifisert mistanke om reell alarm. - Pågående alvorlig kriminalitet. <p>Følgende alarmer må kontroll ringes og kun reelle alarmer kan formidles:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nivå 2 objekt. - bolig (der mistanke om reell alarm ikke er kvalifisert)
2	Identitetssjekk	<ul style="list-style-type: none"> - Vektere som ønsker identitetssjekk ifm vinning (mindre tyveri/tyveri) må ringe via egen sentral. Alarm- eller vaktentraloperatør trenger ikke vente på linje.
3	Generelle henvendelser	<ul style="list-style-type: none"> - Andre generelle henvendelser fra sikkerhetsbransjen.

For å opprettholde tilstrekkelig operasjonssikkerhet formidler politiet de tre telefonnumrene kun til sentralene i sikkerhetsbransjen.

Operasjonssentralen ønsker å kommunisere med sikkerhetsbransjen på verifiserte telefonlinjer. Det betyr at linjen/telefonnumrene som sentralene ringer ut på må være registrert hos Operasjonssentralen.

Kontakt mellom vektere og Operasjonssentralen.

Operasjonssentralen vet at informasjon fra vektere kan være første varslings på en hendelse eller situasjon som politiet må følge opp videre. Det er derfor prioritert å få registret informasjon og raskt gi operativ bistand ved behov.

For å unngå at uvedkommende ringer politiet og utgir seg for å være vekter er det innført et verifiseringssystem. Alle vektere som har informasjon til eller trenger bistand av politiet må ringe via egen sentral. Operatøren der må gjøre en vurdering av identitet, samt om hendelsen er av en slik art at samtalen skal settes videre til Operasjonssentralen. Det er ikke nødvendig at operatør venter på linjen sammen med vekter. Når vekter får svar skal denne kort presentere seg, hvor man befinner seg og hva som er skjedd. Operasjonssentralen ser hvilken sentral som har satt over samtalen.

Det er i hovedsak linjene for identitetssjekk og generelle henvendelser som er mest brukt av sikkerhetsbransjen. Alarmlinjen kan benyttes når det observeres pågående alvorlig kriminalitet

En vekter kan ringe politiets nødnummer 112. Alle 112 telefoner som kommer inn til Operasjonssentralen vil innringeren måtte påregne å bli stilt kontrollspørsmål. Dette for å verifisere at det er en reell hendelse og ikke noen som misbruker nødnummeret.

”Sentrumsmodellen”

I Oslo har Sentrum politistasjon (derav sentrumsmodellen) over tid utviklet to ulike samhandlingsarenaer mellom politiet, sikkerhetsbransjen, offentlige aktører og frivillige organisasjoner. En samhandling som har gitt svært gode kriminalitetsforebyggende gevinster i sentrumsområdet.

Evalueringen av vektermøtene har vist at dette er samarbeidsform som alle aktørene ønsker å opprettholde. Sikkerhetshetselskapene har sett nytten av å kartlegge og analysere kriminalitetsbildet – spesielt på områder og steder med vedvarende utfordringer. Her har spesielt analyseskjemaene bidratt til økt forståelse for kunnskapsbaserte strategier og målstyring – og mindre fokus på akutte og kortsiktige løsninger.

Vektermøtene har også en annen viktig funksjon – nemlig å bygge ned terskelen for kontakt, samt en økt forståelse for hverandres rolle og funksjoner. Erfaringen viser at Sentrumsmodellen har bidratt til etablering av en åpen og ærlig dialog mellom aktørene.

Vektermøtet

Hver tirsdag klokken 12.00 er det møte mellom politiet og sikkerhetsselskapene på Sentrum politistasjon. Fra politiet deltar politipersonell fra Sentrum og Grønland politistasjon, samt personell fra ulike avdelinger utfra hendelser eller pågående straffesaker. Eksempelvis på deltakere er personell fra lommetyverigruppen, vinningsgruppen på Majorstua, Operasjonssentralen, ransgruppen på Grønland med mer. I evalueringsperioden har det vært invitert ulike fagpersoner som har holdt foredrag om asylstrømmen, tigging, lovendringene i ny straffelov, hvordan skrive en god anmeldelse og kortsvindel.

I samme periode har bymiljøetaten og tollvesenet kommet til som faste deltakere på vektermøtet. Det har ført til en betydelig styrking av samhandlingen – ikke minst gjennom økt kunnskapsdeling, mer målrettet og felles utnyttelse av ressursene på utsatte geografiske steder.

Politiet er ansvarlig for å lede vektermøtet samt skrive referat som sendes ut til alle deltakerne etter hvert møte. Nå blir også analyseskjemaene og underretningene brukt av sikkerhetsselskapene. Hvert selskap sender inn skjema(ene) senest dagen før møtet. Informasjonen blir gått igjennom av politiet før møtet og enten tatt i plenum eller på eget møte med det aktuelle sikkerhetsselskap etter behov. Tilbakemeldingene er at skjemaene fungerer meget godt, men at sikkerhetsselskapene savner kompetanse innenfor analyse. Flere av de innsendte skjemaene bærer derfor fortsatt preg av dette, mens andre selskaper har dedikerte ressurser til innsamling og analyse. Dette merkes spesielt godt i de sikkerhetsselskapene som har stor utskiftning av personell, og/eller liten eller ingen opplæring i analytiske metoder.

Agendaen er noenlunde lik på hvert møte. Politiet, toll, bymiljøetaten og det enkelte sikkerhetselskap redegjør om utviklingen på sine respektive ansvarsområder/objekter, fenomener eller miljøer som påvirker kriminalitetsbildet (positivt eller negativt). I tillegg tas det opp fremtidige arrangement eller hendelser som kan påvirke trusselbildet (eks demonstrasjoner, konserter, idrettsarrangement).

Suksesskriteriene har vært;

- Politiet er ansvarlig for å lede og styre møtene.
- Faste ukentlige møter.
- Aktørene har sendt inn skjemaer i forkant av møtet.
- Oppfølging av saker og evaluering av hendelser.
- Deltakerne er på et ledelsesnivå.

Ordensvaktmøtet

Hver fredag kveld samles ordensvakter, offentlige og private etater (eks. bymiljøetaten, næringstilsyn, ruter, taxi) og frivillige organisasjoner (eks. natteravnene, røde kors, kirkens bymisjon) på sentrum politistasjon. På møtet informerer politiet om planlagte arrangement eller forventede hendelser knyttet til byens uteliv i helgen. Det gis også en kort evaluering av forrige helgs innsats og hendelser. Målet med møtet er å få riktige ressurser på rett sted og tid for å forebygge vold og uønskede hendelser.

Suksesskriteriene har vært;

- Politiet har tydelige på målet og rollene til den enkelte deltaker
- Presentasjoner av trusselbildet, samt planer for hvem og hvordan aktuelle problemstillinger skal løses.
- Tydelige bestillinger til den enkelte deltaker.
- En opplevelse av samarbeid og samhold på tvers av virksomheter.

DEL VI. Praktiske eksempler

Sentervektene

Med sentervektene menes her vektene som er engasjert av et kjøpesenter for blant annet å ivareta ro, orden og sikkerhet på vegne av eieren. Med kjøpesentre menes her til innendørs samlinger av butikker og andre servicetilbud, herunder trafikknutepunkter.

Nedenfor vil håndteringen av noen typiske hendelser bli beskrevet.

Hvem har ansvaret for hva?

Det å ivareta ro, orden og sikkerhet på offentlige områder er i utgangspunktet politiets ansvar, mens det er eiers ansvar på private områder.

Kjøpesentre er i en mellomstilling, og ansvaret vil naturlig være delt mellom politiet og vektene (som representant for eier).

Alminnelig patruljering og generelle sikkerhetstiltak vil naturlig ligge hos eier, likevel slik at politiet har adgang til å patruljere de alminnelig tilgjengelige områdene av et kjøpesenter.

Det å stanse og etterforske kriminalitet er en av politiets kjerneoppgaver. Politiet har ikke monopol på å drive etterforskning, men flere etterforskingskritt er det bare politiet som kan benytte. Enkle umiddelbare etterforskingskritt vil det i en del tilfeller være naturlig at vektene gjør. Ut over dette bør politiet foreta etterforskning, eventuelt med bistand fra vektene eller andre private.

Forebygging av kriminalitet vil kunne være både politiets og vektene ansvar. Generell forebygging vil i hovedsak være en vektens/eiers ansvar, mens mer personrettet forebygging vil være politiets ansvar.

Når det gjelder å stanse og avverge ordensforstyrrelser vil det både være politiets og vektene ansvar.

Mindre tyveri

Situasjon: *En sentervekte avslører en butikktyv på fersk gjerning, eller blir tilkalt til en butikk hvor de ansatte har avslørt en butikktyv på fersk gjerning.*

I en slik situasjon vil målet for en vekte være å sikre seg mest mulig informasjon om den mistenkte og selve hendelsen, samt å få tilbake eventuelle stjålne varer.

Hvis den mistenkte blir på stedet frivillig bør vekteren be om navn, og oppfordre personen til å vise fram vesker/bager hvis det er mistanke om at de inneholder tyvegods. Det rettslige grunnlaget for dette vil være samtykke. Det må ikke benyttes press eller trusler for å få slikt samtykke.

Vektere har *ikke* adgang til å foreta ransaking uten samtykke, verken for å søke etter mulig tyvegods eller legitimasjon.

Hvis den mistenkte ikke vil oppgi navn, ikke vil bli på stedet eller ikke vil vise fram vesker/bager må vekteren vurdere å foreta en sivil pågrepelse. Sivil pågrepelse forutsetter skjellig grunn til mistanke om tyveri/mindre tyveri og at pågripelsen skjer på fersk gjerning eller friske spor. Det må også foreligge enten unndragelsesfare, bevisforspillelsesfare eller gjentakelsesfare. Pågrepelse må videre være forholdsmessig etter en totalvurdering av fordeler og ulemper. Vektere har en viss adgang til å bruke makt for å gjennomføre en pågrepelse, men mye maktbruk vil kunne gjøre pågripelsen uforholdsmessig, og dermed ulovlig. I forbindelse med en pågrepelse kan vektere foreta en sikkerhetsransaking for å søke etter farlige gjenstander.

Hvis det blir foretatt en pågrepelse skal politiet kontaktes umiddelbart. Vekteren bør gi politiet en best mulig beskrivelse av hendelsesforløpet. Politiet bør så langt det er mulig angi om og når en patrulje kan komme til stedet. Hvis politiet ikke kommer umiddelbart må vekteren i samråd med politiet avgjøre om personen skal bli holdt tilbake til politiet kommer.

Hvis det ikke er fersk gjerning/friske spor har vektere ikke adgang til sivil pågrepelse. Hvis en vekter f.eks. gjenkjenner en person som begikk tyveri to dager tidligere, skal vekteren ikke pågripe, men kontakte politiet.

Ved anmeldelse skal mal benyttes. Eksempel på en ferdig utfylt anmeldelse er også vedlagt.

Sjenerende eller uønsket besøk på senteret

Situasjon: *En eller flere personer opptrer på en slik måte at andre kunder sjeneres av oppførselen.*

Det er ikke enhver type sjenerende oppførsel som kan gi grunnlag for tiltak fra vekterne på senteret. Grunnleggende rettigheter, slik som bevegelsesfriheten, gjør at det bare er visse typer kvalifisert sjenerende oppførsel som kan gi grunnlag for tiltak.⁶

Innledningsvis bør vekteren påpeke at oppførselen er uakseptabel og be de det gjelder om å følge reglene på stedet. Hvis dette ikke er tilstrekkelig må vekteren vurdere adgangsnektelse fra senteret. Adgangsnektelse forutsetter at det foreligger kvalifisert sjenerende opptreden. Tyveri, hærverk, trusler o.l. vil normalt gi umiddelbart grunnlag for adgangsnektelse, mens mindre

⁶ Se mer om dette i boka *Juss for vektere*.

ordensovertrедelser som støy, forsøpling, bruk av skateboard o.l. må ha en viss varighet eller omfang for å gi grunnlag for en adgangsnektelse.

Adgangsnektelse kan ikke omfatte større område enn det aktuelle kjøpesenteret, men kan begrenses til deler av dette (eks. en kafé eller en butikk). Når det gjelder varigheten må denne ikke være uforholdsmessig. Her vil årsaken til adgangsnektelsen og ulempene ved være sentrale. Ved mindre alvorlige forhold bør dette begrenses til ut dagen eller tilsvarende. Ved gjentatte eller alvorlige forhold kan den forlenges – i alvorlige tilfeller til uker og måneder. Ved behov for langvarige adgangsnektelser bør politiet kontaktes, slik at det kan vurderes om det skal ilegges oppholdsforbud etter straffeprosessloven.

Hvis en adgangsnektelse eller andre pålegg ikke blir fulgt bør politiet kontaktes. Politiet bør så langt det er mulig komme til stedet. Politiet skal gjøre en selvstendig vurdering av ordensforstyrrelsen og beslutte nødvendige tiltak som bortvisning, fjerning mv. Politiet bør notere ned informasjon til støtte for en eventuell anmeldelse av forholdet.

Mer om adgangsnektelse finnes i delen om bymiljøvektere.

Barn og unge som henger på senteret

Situasjon: *Barn og ungdom tilbringer uforholdsmessig tid på senteret, er på senteret når det skulle vært på skolen eller oppsøker belastede miljøer på/ved senteret. Det er ikke det at barna/ungdommen er sjenerende som er det sentrale i disse situasjonene, men det at det kan være grunn til bekymring for dem.*

Så lenge barna/ungdommen ikke er til sjenanse er det lite vektere kan foreta seg, men det kan være hensiktsmessig å skaffe informasjon om hvorfor de er der og hvem de er.

I disse situasjonene vil politiet være interessert i generell informasjon om samlingssteder og tider, og konkret informasjon om det enkelte barnet/ungdommen. Slik informasjon gir politiet bedre muligheter til å jobbe forebyggende og kan være viktig i samarbeidet med blant annet skole og barnevern. I visse tilfeller kan det også være hensiktsmessig at vekterne kontakter barnas foreldre eller andre offentlige etater, eksempelvis utekontakten.

Det kan være aktuelt å avtale med lokalt politi at vektere skal være politiets "øyne og ører" på senteret, og f.eks. varsle når en ungdom er på senteret i stedet for på skolen.

Mistenkelige observasjoner

Situasjon: *Vektene gjør observasjoner som kan indikere kriminalitet eller sikkerhetstrusler. Eksempelvis personer som kartlegger senteret/ butikker, personer som bruker senteret som møteplass for antatt kriminell aktivitet (eks narkotikaomsetning) eller lignende.*

Slike observasjoner bør meldes til politiet, fortrinnsvis etter fastsatte rutiner.

Her vil underretningssmalen kunne brukes.

Vektene bør være tilbakeholdne med å gripe inn ved slike observasjoner med mindre det er nødvendig og forsvarlig for å avverge kriminalitet eller farlige hendelser. Vektene bør så langt det er mulig forsøke å sikre dokumentasjon om aktuelle personer (notere tid, sted, utseende, sikre evt. videoovervåking mv).

Andre hendelser som vold mot vektene og påstand om diskriminering, se avsnitt om ordensvakter.

Bymiljøvektene (områdevektene)

Med bymiljøvektene menes vektene som patruljerer uteområder i tettbygde strøk som er tilgjengelige for alle. Slike vektene vil normalt være engasjert av en offentlig eller privat grunneier, eller butikker i området.

Nedenfor vil håndteringen av noen typiske hendelser bli beskrevet.

Hvem har ansvar for hva?

Det å ivareta ro, orden og sikkerhet på offentlige uteområder er en av kjerneoppgavene til politiet. Vektene, også vektene som representerer grunneier, vil ha svært begrenset adgang til å treffe tiltak for å ivareta alminnelig ro og orden i slike områder. Vektene vil derfor normalt måtte nøye seg med informasjon og veiledning.

Narkotikaomsetning

Situasjon: *Vektene observerer omsetning av narkotika i "sitt" område.*

Vektene bør som hovedregel ikke gripe inn i slike situasjoner. Det er en fordel om vektene kan sammenfatte observasjonene i en rapport til politiet hvor det fremgår hvilke områder og tidspunkter som er særlig aktuelle, eventuelt personer som er sentrale i miljøet.

Politiet bør varsles umiddelbart i følgende tilfeller:

- Ved mistanke om omfattende omsetning.
- Ved salg til mindreårige.
- Hvis det skjer vold eller trusler i tilknytning til omsetningen.

Så langt det er praktisk mulig bør vektere dokumentere hva som har skjedd. Slik dokumentasjon bør vedlegges i etterretning/underrettningsrapporten.

Ordensforstyrrelser

Situasjon: *Det er støy, sammenstømlinger eller andre ordensforstyrrelser i området.*

Ved mindre ordensforstyrrelser kan vekter oppfordre personer til å stanse eller forlate området. Ved mer omfattende ordensforstyrrelser bør politiet kontaktes. I slike tilfeller bør vektere observere og gi informasjon videre til politiet. Om mulig bør dokumentasjon sikres.

Vektere bør som hovedregel ikke gripe direkte inn for å stanse ordensforstyrrelser med mindre det er nødvendig og forsvarlig for ivareta liv og helse eller større materielle verdier.

Adgangsnekt kan være et aktuelt tiltak. Se mer under.

Vold

Situasjon: *Vektere observerer voldsutøvelse på "sitt" område, herunder personran/slåssing.*

Her må politiet umiddelbart varsles (tlf 112). Selv om det ofte vil være rettslig adgang til å gripe bør vektere i det enkelte tilfelle vurdere egen sikkerhet.

Det er viktig at vektere observerer nøye hva som skjer og om mulig rapporterer fortløpende til politiet.

Så langt det er mulig bør vektere ta eller sikre spor. Aktuelle tiltak kan være:

- Ta bilde/sikre videoopptak
- Sperre av område.
- Sikre gjenstander (kniv, slagvåpen ol). OBS – slike gjenstander bør bare flyttes hvis det ikke er mulig å la dem ligge.
- Oversikt over vitner, søke å få navn og telefonnummer.

I tillegg til dette bør vektere hjelpe den som er rammet av volden: gi førstehjelp, ringe ambulanse mv.

Tigging og lignende

Situasjon: *Personer tigger på en slik måte at det oppleves som sjenerende.*

Tigging er i utgangspunktet lovlig. Det er først når tiggingen skjer på en slik måte at det representerer en ordensforstyrrelse at politiet har grunnlag for å gripe inn. Dette vil være hvis tiggere er aggressive og pågående, sperrer veien, følger etter personer ol. I slike tilfeller bør politiet kontaktes.

Vektere som har butikker som oppdragsgivere kan ikke nekte tiggere å sitte utenfor butikkinngangen eller butikkvindue så lenge de ikke tar eiendommen i bruk på noen måte. Hvis butikken eier/leier fortauet utenfor butikken vil butikken/vektene som utgangspunkt kunne nekte tiggere å oppholde seg der.

Vektere kan selvfølgelig oppfordre tiggere til å flytte seg til andre steder, selv om de ikke befinner seg på butikkens eiendom.

Det som er sagt om tiggere vil også gjelde gatemusikanter, selgere, meningsmålere, prostituerte, demonstranter og andre som holder på med aktivitet som er lovlig, men kan være sjenerende.

Annen kriminalitet

Situasjon: *Vektere observerer tyveri, hærverk eller annen type kriminalitet i "sitt" område.*

Selv om det kan være rettslig adgang til å gripe inn i slike tilfeller bør vektere være tilbakeholdne med å gjøre det av hensyn til egen sikkerhet. Tilrop kan vurderes fordi det i noen tilfeller kan bidra til å stanse aktiviteten.

Vektere bør varsle politiet og observere aktiviteten, og eventuelt videoopptak og eventuelt andre bevis.

Særlig om adgangsnekt

Det er i utgangspunktet bare politiet som har adgang til å bortvise personer fra offentlige områder eller å gi oppholdsforbud på offentlige områder. Vektere har imidlertid en viss adgang, som representant for grunneier, til å nekte personer adgang – også fra områder som er alminnelig tilgjengelig. Dette har stor praktisk betydning for ordensvakter på utesteder, og til en viss grad betydning for vektere på kjøpesentra og andre innendørsområder. Utendørs i byområder har slik adgangsnektelse liten praktisk betydning. For det første vil vektere i slike områder i mange tilfeller ikke representere grunneier. For det andre er bevegelsesfriheten mye sterkere vernet utendørs i det offentlige rom.

Byvektere vil ofte måtte nøye seg med å oppfordre personer som oppfører seg sjenerende til å

forlate området. Hvis vekteren representerer grunneier vil vekteren kunne foreta begrensede adgangsnektelser i enkelte tilfeller. Hvis vekteren for eksempel representerer en butikk som eier eller leier deler av fortauet utenfor butikken vil vekteren kunne nekte personer adgang til dette området hvis de er til sjenanse for butikken. Hvis vekteren representerer eieren av store deler av gategrunnen/fortauet vil personer som er til sterk sjenanse for omgivelsene kunne nektes adgang også til disse områdene. I disse tilfellene vil det kun være adgang til kortvarige og geografisk klart avgrensede adgangsnektelser.

Vektere har en svært begrenset adgang til å bruke makt for å fjerne en person fra et område hvor han/hun er nektet adgang. Som klar hovedregel bør politiet kontaktes hvis personer ikke etterkommer en rettmessig adgangsnektelse.

Hendelser som vold mot vektere og påstand om diskriminering er mer utfyllende beskrevet i delen om ordensvakter.

Ordensvakter

Med ordensvakter menes her vektere som arbeider med adgangskontroll og for å ivareta ro, orden og sikkerhet på utesteder.

Det som står om ordensvakter vil langt på vei gjelde tilsvarende for vektere på større arrangementer som konserter, festivaler, idrettsarrangementer mv.

Hvem har ansvar for hva?

Det å ivareta ro, orden og sikkerhet på offentlige områder er i utgangspunktet politiets ansvar, mens det er eiers ansvar på private områder.

Utesteder er formelt sett offentlige steder, men med utpreget privat karakter. Ansvar for å ivareta ro, orden og sikkerhet vil naturlig være delt mellom politiet og vektere (som representant for eier).

Løpende observasjon og generelle sikkerhetstiltak vil naturlig ligge hos eier. Det å stanse og etterforske kriminalitet tilhører politiets ansvarsområde. Bare unntaksvis kan og bør ordensvakter gjøre dette.

Når det gjelder å stanse og avverge ordensforstyrrelser vil det både være politiets og vokterens ansvar.

Vold og trusler

Situasjon: *Ordensvaktene blir selv bli utsatt for vold og trusler, eller observerer at gjester blir utsatt for dette.*

Vold og trusler vil, med unntak av de bagatellmessige forholdene, være straffbart. Politiet ønsker at alle tilfeller av vold og trusler i utelivet blir anmeldt.

Vold og trusler må i en del tilfeller håndteres av ordensvaktene på stedet inntil politiet eventuelt kan overta håndteringen. Ordensvakter har ingen plikt til å gripe inn for å stanse voldsutøvelse, slik politiet kan ha. Ordensvakter vil midlertid i en del tilfeller kunne føle seg forpliktet til å gripe inn.

Det rettslige grunnlaget for å gripe inn vil være reglene om nødverge, eventuelt reglene som sivil pågripelse.

I de tilfellene hvor ordensvakter velger å gripe inn overfor vold eller trusler om vold er følgende punkter viktig:

- Varsle politiet så raskt som mulig.
- Tenke på egensikkerheten.
- Avpasse maktbruken etter alvoret i saken.
- Observere detaljer i situasjonen (gjerningsmannens utseende og påkledning, hendelsesforløp, vitner mv).
- Forsøke å holde de involverte partene adskilt.
- Forsøke å finne vitner til hendelsen.

Når det gjelder grad av maktanvendelse vil det være større rom for å bruke makt når det er nødvendig for å verne noen mot vold, enn for å holde noen tilbake. Hvis en person forsøker å stikke av og bruker mye krefter på dette, kan det være riktig å la personen gå heller enn å bruke mye makt for å holde han/henne tilbake.

Den som utsettes for eller er vitne til vold har ikke plikt til å forklare seg til politiet, men politiet vil sterkt oppfordre til dette. Man vil derimot ha plikt til å forklare seg for retten hvis det blir aktuelt.

Ordensvakter som utsettes for vold og trusler kan få gjennomført sikkerhetstiltak i samarbeid med politiet. En mulighet er besøksforbud som innebærer at en person ikke har lov til å ta kontakt med bestemte personer eller oppsøke bestemte steder. Besøksforbud kan gis selv om personen ikke blir dømt for vold.

Vekteren eller ordensvakten som blir utsatt for slike hendelser trenger ikke å oppgi sin identitet når saken blir anmeldt. Det er tilstrekkelig om dette er nærmeste leder i virksomheten. Identiteten

vil derimot bli synliggjort når det blir tatt ut tiltale og hovedforhandling. Adressen blir derimot holdt skjult.

Om saken blir henlagt vil identiteten ikke bli gjort kjent for motparten.

Ordensforstyrrelser

Situasjon: *Gjester som oppfører seg slik at de er til sjenanse for andre gjester, uten at de vurderes som farlige.*

Ordensproblemer vil både ordensvakter og politiet ha mulighet til å håndtere, men i praksis vil ordensvakter måtte håndtere mesteparten av dette selv fordi politiet ikke har kapasitet til å være tilstede alle steder hvor ordensforstyrrelser oppstår.

Hvis ordensvaktene ikke har kapasitet til å håndtere ordensproblemer som oppstår, eller det er fare for at de skal utvikle seg til farlige situasjoner, må politiets kontaktes.

Det rettslige grunnlaget for å håndtere ordensproblemer vil hovedsakelig være reglene om eierrådighet og selvtekt.

Utsteder/ordensvakter har en vid adgang til å stille krav til gjestene for å ivareta hensynet til orden. Det kan stilles generelle krav om alder og påkledning. Vektere kan pålegge gjester å legge fra seg vesker, bager, gjenstander, ytterklær mv for å komme inn. Det vil også være adgang til å visitere gjester før de slipper inn på stedet, men hensiktsmessigheten av dette bør vurderes nøye, da det kan bidra til kø og irritasjon.

Gjester som bryter reglene/normene for opphold på stedet eller som er for beruset kan ordensvaktene gripe inn overfor. Slike gjester kan pålegges å forlate stedet. Ordensvakter kan bruke en beskjeden mengde fysisk makt for å gjennomføre dette (føre, støtte, geleide ut). Hvis en gjest setter seg til motverge bør politiet kontaktes.

Påstander om diskriminering

Situasjon: *En ordensvakt blir beskyldt av gjester for å drive ulovlig diskriminering, eksempelvis avvise personer pga. hudfarge/etnisitet.*

Politiet vil ha plikt til å etterforske slike saker. Hvis ordensvakten blir siktet vil han/hun ha rettigheter, blant annet rett til å nekte å forklare seg.

Hvis politiet kommer til stedet vil ikke patruljen ta stilling til om det foreligger ulovlig diskriminering, men patruljen kan gjøre noen undersøkelser som kan si noe om hvorvidt det er grunnlag for påstandene. Dette kan omfatte:

- Å oppta forklaring av ordensvakter
- Å oppta forklaring av vitner.
- Å undersøke stedet.

Hvis forholdet blir anmeldt vil det etterforsker som ethvert annet lovbrudd.

Politiet på stedet vil ikke pålegge en ordensvakt å slippe inn en gjest som er nektet adgang, selv om det skulle være holdepunkter for at avvisningen er ulovlig diskriminering.

Narkotika

Situasjon: *Ordensvakter observeres at noen har befatning med narkotika på utestedet.*

Politiet ønsker at ordensvaktene melder fra til politiet om dette. I hvilken grad politiet rykker ut vil avhenge av alvorret og politiets kapasitet. Selv om politiet ikke rykker ut er det nyttig med varsel til politiet fordi det gir mulighet for å kartlegge problemet.

Ordensvakter bør ikke gripe inn overfor narkotikakriminalitet selv om det kan være rettslig adgang både til pågrepelse og beslag.

Hvis ordensvakter finner eierløst stoff på utestedet bør følgende fremgangsmåte følges:

- Varsle politiet (02800) og avtale avhenting/levering av stoffet.
- Ta forsvarlig hånd om stoffet (merke det og legge det på låst sted).
- Skriv rapport om funnet.

Hvis disse prosedyrene ikke følges kan ordensvakter risikere selv å bli beskyldt for ulovlig befatning med narkotika.

Falsk legitimasjon

Det er straffbart å bruke enhver form for forfalsket legitimasjon. Det er også straffbart å bruke en annen person sin ekte ID som sin egen (eksempelvis storesøsters førerkort).

Ordensvakter på utesteder er ofte de som avslører falsk ID eller bruk av annens ID. Dette reiser noen spørsmål.

Så lenge det er fersk gjerning eller ferske spor (noe det vil være når noen viser fram legitimasjon til ordensvakten) har vekten adgang til å ta beslag. Dette følger av strpl § 203 jf § 206 (1). Det alminnelige kravet om at beslaget må være forholdsmessig gjelder også slike beslag, jf strpl § 170a.

Hvis det å ta beslag kan utsette ordensvakten for fare eller gjøre det vanskelig å gjøre jobben, bør han/hun ikke ta beslag. Hvis det er et mindre alvorlig forhold (eks vise storesøsters bankkort) kan det være tilstrekkelig å gi en advarsel og nekte personen adgang til utestedet. Hvis det dreier seg om falsk ID bør det som utgangspunkt anmeldes og etterforskes, og da vil beslag være en viktig bevissikring. Dette forutsetter imidlertid at vekten kan få gitt beslaget til politiet så snart som mulig. Hvis det er travelt i døra og travelt på operasjonssentralen bør ordensvaktene bare ta beslag i de mer alvorlige tilfellene.

Anmelde vold og trusler mot vektere og ordensvakter?

Politiet ønsker alle former for vold og trusler mot vektere og ordensvakter anmeldt. Det er alvorlig kriminalitet som har prioritet hos politiet.

Vekteren eller ordensvakten som blir utsatt for slike hendelser trenger ikke å oppgi sin identitet når saken blir anmeldt. Det er tilstrekkelig om dette er nærmeste leder i virksomheten. Identiteten vil derimot bli synliggjort når det blir tatt ut tiltale og hovedforhandling. Adressen blir derimot holdt skjult.

Om saken blir henlagt vil identiteten ikke bli gjort kjent for motparten.